Anayasa Mahkemesi (Birinci Bölüm) B. No: 2021/57338, 04.11.2026

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/57338)

Karar Tarihi: 4/11/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, emeklilikten sonra bir işte çalışmaya başlanıldığının tespiti üzerine emekliliğe bağlı olarak ödenmiş yaşlılık aylıklarının iadesinin istenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

2. Başvurucu 5/4/1992 tarihinden itibaren 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi olarak Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 9. Bölge Müdürlüğünde (DSİ) görev yapmakta iken emeklilik talebine istinaden Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından başvurucuya 15/12/2016 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlanmıştır.

3. Başvurucu, emekli olduktan sonra bu kez DSİ'ye ait sosyal tesislerde 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olarak belirsiz süreli iş sözleşmesi kapsamında 2/1/2017 tarihinden itibaren yeniden çalışmaya başlamıştır. SGK, başvurucuya bu süreçte yaşlılık aylığı ödemeye devam etmiştir.

4. SGK, başvurucunun yaşlılık aylığı almakta iken 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesine tabi iş yerinde çalıştığının tespit edildiğinden bahisle başvurucuya bağlanan yaşlılık aylığının 23/1/2017 tarihinden itibaren kesilmesine ve 7/1/2017-9/9/2019 tarihleri arasında yersiz ödenen toplam 171.295,26 TL'nin borç çıkarılarak 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesi uyarınca tahsiline karar vermiştir. Bu durum 4/9/2019 tarihinde başvurucuya bildirilmiştir.

5. Başvurucu 4/9/2019 tarihinde 171.295,26 TL yersiz ödeme işleminin iptali talebiyle SGK aleyhine Elazığ İş Mahkemesinde (İş Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde sosyal tesislerin DSİ'den ayrı bir vergi kimlik numarasıyla kendi nam ve hesabına faaliyet gösteren özel bir işletme statüsünde olduğunu, 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinin emekli memurları kapsadığını, kendisinin ise emekli işçi statüsünde çalışmaya devam ettiğini, emekli işçilerin sosyal güvenlik destek primi ödeme koşuluyla sosyal tesisler dâhil tüm iş yerlerinde çalışmasının mümkün olduğunu, Danıştay kararlarının bu yönde olduğunu, usulsüz çalıştığı kabul edilse bile SGK'nın işe giriş bildirgesini kabul ettiğini ve prim kesintisi tahsil ederek edilgen davrandığını ileri sürmüştür.

6. İş Mahkemesi 7/10/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi uyarınca herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların bu aylıkları kesilmeksizin kamu kurumlarında çalışamayacakları, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerin 5335 sayılı Kanunun 30. maddesi uyarınca kamu iş yeri olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu, İş Mahkemesi kararına karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 19/1/2021 tarihinde ek gerekçeyle istinaf isteminin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde yaşlılık aylığı

kesilmeksizin kamu kurumlarında çalışılamayacağına dair düzenlemenin ilk defa düzenlendiği 28/12/2004 tarihli ve 5277 sayılı 2005 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrasının yürürlükten kaldırılmasından sonra aynı düzenlemeye 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinde yer verildiği, Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E. 2005/52, K.2007/35 sayılı kararıyla anılan düzenlemenin iptali talebini reddettiği, 1/10/2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun'un uygulanamayacak maddeler başlıklı 105. maddesinde 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesine yer verilmediğinden bu düzenlemenin 1/1/2005 tarihinden itibaren yürürlükte olduğu açıklanmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, DSİ'nin 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli cetvellerde yer alan kamu idarelerinden olması nedeniyle DSİ tarafından işletilen sosyal tesislerinin hukuki statüsünün de kamu kurumu statüsünde olduğunu belirtmiştir. Kararda işlemin kurum hatasından kaynaklandığı belirtilerek yersiz ödemelerin iadesinin istenilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Başvurucu, anılan karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi (Daire) 11/11/2021 tarihinde kararın onanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 11/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, daha önce çalışarak emekli olduğu DSİ'nin kendisini çalışması için çağırdığını, mağduriyet yaşanmayacağını bildirdiğini, herhangi bir kusurunun olmadığını, hem SGK hem de DSİ'nin kusuru nedeniyle yaşlılık aylığı ödenmeye devam edilmesi dolayısıyla kendisine bir kusur yüklenemeyeceğini ileri sürerek mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruya ilişkin olarak DSİ'den temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere ekte gönderildiğini, başvurucunun ileri sürdüğü hakkın ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini beyan etmektedir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. DSİ'de görev yapmakta iken talebi üzerine emekli olan başvurucuya 15/12/2016 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlanmıştır. Başvurucunun emekli olduktan sonra DSİ'ye bağlı sosyal tesislerde 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışmaya başladığının tespit edilmesi üzerine daha önce bağlanan yaşlılık aylığı kesilmiş, başvurucudan 7/1/2017-9/9/2019 tarihleri arasında ödenen yaşlılık aylıklarının iadesi istenmiştir. Yaşlılık aylığının başvurucuya ödenmesiyle başvurucunun mevcut mal varlığı hâline geldiği tartışmasızdır. Bu nedenle bunların ilgili mevzuatta öngörülüp öngörülmediğinin tartışılmasına dâhi girilmeksizin Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk olduğunun kabulü gerekir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/3941, 5/10/2017, § 41; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2016/7192, 7/11/2019, § 31).

14. Başvurucunun yaşlılık aylığı kesilerek yersiz ödemelerin iadesinin istenmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Anayasa Mahkemesi daha önce benzer başvuruları

mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelemiştir ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2014/2960, 4/10/2017, § 48; B. No: 2014/3941, § 45; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/12139, 5/10/2017, § 38; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/18979, 22/2/2018, § 46). Somut olayda da aynı ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

16. Başvurucunun yaşlılık aylığının kesilerek yersiz ödemelerin iadesi şeklinde gerçekleşen müdahalenin 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi ile 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin (b) bendine dayandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ölçütünü taşıdığı değerlendirilmiştir (B. No: 2014/2960, § 54; B. No: 2014/3941, §§ 50-54).

17. Genç nüfusun kamuda istihdamının artırılmasını sağlamak için sosyal güvenlik hakkı kazanmış kişilerin yeniden kamu sektöründe çalışmaya karar vermeleri durumunda sosyal güvenlik hakkı kapsamında yapılan ödemelerden çalıştıkları süre boyunca yararlanamayacaklarının öngörülmesi sınırlı kamu kaynaklarının etkin bir biçimde yönetim ve kullanımının bir tezahürüdür. Bu yolla devlet çalışma hayatını geliştirme, çalışanlar ile işsizleri koruma yükümlülüğü ve sosyal güvenlik sisteminin etkin biçimde işlemesini sağlayacak tedbirleri alma yükümlülüğü arasında bir dengelemeye gitmekte, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek sınırlı mali kaynakların toplumun huzur ve refahını sağlayacak şekilde kullanılmasını sağlamak için bir tedbir almakta ve nihayet kamu yararının gerçekleştirilmesini hedeflemektedir (B. No: 2014/2960, § 67; B. No: 2014/3941, § 59). Sosyal güvenlik ödeme ve yardımlarının devletin mali imkânlarının yeterliliği ve adil ölçüler ile sınırlı olduğu dikkate alındığında mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru amacı bulunmaktadır.

18. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

19. Somut olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken müdahalenin orantılı olup olmadığıdır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

20. Anayasa Mahkemesi, daha önce benzer konularda verdiği kararlarında başvuruculara anaparanın yanında faiz ödemekle de yükümlü kılınmış olmasının kusurlu davranışıyla orantısız bir külfet yüklenmesi sonucunu doğurduğunu belirterek müdahalenin ölçülü olmadığı kanaatine ulaşmıştır (B. No: 2014/3941, § 72; (emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2014/5724, 15/2/2017, § 76; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/15723, 25/10/2017, § 41; (emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2020/1782, 11/7/2023, § 79). Anılan kararlarda başvuruculara yanı sıra kamu makamlarının da kusurlu olduğu tespit edilmiştir.

21. B. No: 2014/18979 sayılı kararda ise kusurun tamamen kamu makamlarında olduğu saptanarak başvurucudan tahsili istenen tutarın faiz içermemesine rağmen tahsil yöntemi gözetilerek ihlal sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu başvuruya konu olayda başvurucudan

anaparanın üç ay içinde ödenmesi istenmiş ve üç ay içinde ödeme yapılmaması hâlinde üçüncü ayın dolduğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte emekli aylığından her ay dörtte bir oranında kesinti yapılmak suretiyle borcun tahsil edilmeye başlanacağı belirtilmiştir. Anılan kararda hatalı intibak işlemi sebebiyle sekiz yıllık sürede ve aylık şeklinde ödenen tutarların toplu olarak üç ay içinde iadesinin istenmesinin -hiçbir kusurunun bulunmadığı da gözetildiğinde- borçluya aşırı bir külfet yüklediği kanaatine varılmıştır (B. No: 2014/18979, § 58).

22. Öte yandan Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan B. No: 2014/12139 sayılı kararında başvurucuya kanuna aykırı olarak ödendiği açık yersiz ödemenin faiz eklenmeksizin iadesinin istendiğini ve başvurucunun aylığından dörtte bir oranında kesinti yapılmak suretiyle tahsiline başlandığını tespit etmiş, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle başvurucuya aşırı ve ölçüsüz bir külfet yüklenmediği sonucuna ulaşmıştır (B. No: 2014/12139, § 53).

23. Başvuru konusu olayda da; yaşlılık aylığı tahsis talebinde bulunan başvurucuya SGK tarafından 15/12/2016 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlanmış, başvurucunun yaşlılık aylığı almaya başladıktan sonra 2/1/2017 tarihinden itibaren DSİ'de 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında yeniden çalışmaya başladığının tespit edilmesi üzerine yaşlılık aylıkları kesilerek 7/1/2017-9/9/2019 tarihleri arasında yersiz ödenen yaşlılık aylıklarının iadesi istenmiştir.

24. 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin (a) ve (b) bendinde SGK tarafından fazla veya yersiz ödeme yapıldığının tespit edilmesi hâlinde bu ödemelerin geri alınacağı düzenlenmiştir. Anılan maddenin (a) bendinde yersiz ödemenin kişilerin kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğması durumunda hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede, ödeme tarihinden itibaren hesaplanan kanuni faizi ile birlikte geri alınacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte maddenin (b) bendinde fazla veya yersiz ödemenin kurumun hatalı işleminden kaynaklanması hâlinde hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamının ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmi dört ay içinde ödenmesi durumunda faizsiz olarak tahsil edileceği belirtilmiş, bu sürenin geçmesinden sonra yapılacak ödemeler bakımından ise yirmi dört aylık sürenin sonundan itibaren hesaplanan kanuni faizi ile geri alınacağı ifade edilmiştir (B. No: 2014/5724, § 75).

25. Somut olayda idarece hatalı olarak ödendiği tespit edilen anapara tutarının iadesinin talep edilebileceği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Aksi durumun belirtildiği üzere başvurucunun sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği ve sosyal adaletle bağdaşmayacağı açıktır. Buna karşın alacağın başvurucudan tahsilindeki yöntem, önem arz etmektedir. (B. No: 2014/5724, § 76).

26. Olayda başvurucuya ödenen anapara tutarı olan toplam 171.295,26 TL'nin iadesi talep edilmiş, faize hükmedilmemiştir. Başvurucuya taksit imkânı sağlanıp sağlanmadığı tespit edilememekle beraber başvurucunun faize, taksitlendirmeye ve yersiz olarak fazladan ödendiği anlaşılan yaşlılık aylıklarının toplu bir şekilde tahsil edildiğine dair şikâyeti olmadığından bu yönden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır. ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2019/12125, 14/2/2024, § 58).

27. Sonuç olarak başvurucuya kanuna aykırı şekilde ödendiği açık olan 171.295,26 TL'nin faiz eklenmeksizin iadesinin istendiği, başvurucunun faiz istendiğine veya ödemenin şekline dair bir şikâyetinin bulunmadığı gözetildiğinde mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle başvurucuya aşırı ve ölçüsüz bir külfet yüklenmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 4/11/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.